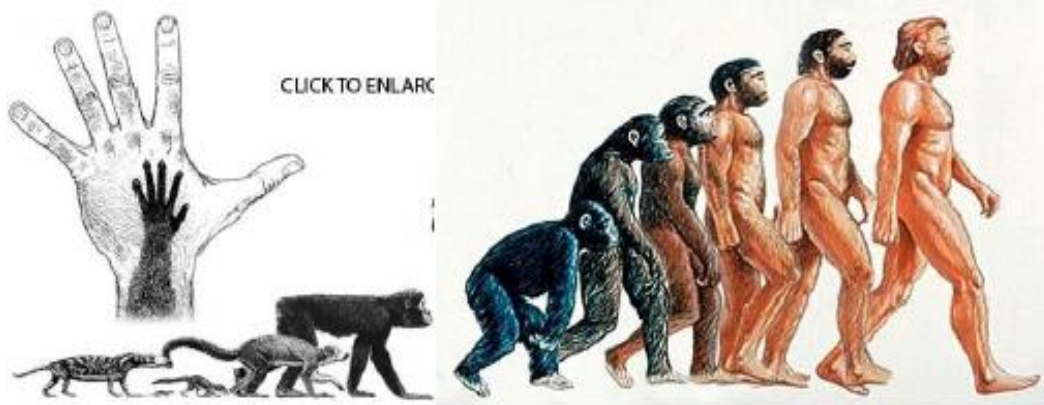

ພາກທີ I: ມະນຸດ, ນິເວດວິທະຍາ ການພັດທະນາ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ;

ບົດທີ 1: ວິຖີການດຳລົງຊີວິດຂອງມະນຸດ

ມະນຸດເປັນສິ່ງທີ່ມີຊີວິດ ທີ່ເຊື່ອກັນວ່າມີວິວັດທະນາການຈາກກຸ່ມສັດທີ່ມີລັກສະນະມີນິ້ວມືຈຳນວນ 5 ນິ້ວ ແລະ ສຸດທ້າຍຄືກຸ່ມລົງທາງສິ້ນແລ້ວແຍກວິວັດທະນາການມາເປັນມະນຸດ ໂດຍທຳອິດແມ່ນມະນຸດທີ່ຢູ່ໃນທະວີບອາຟີລິກາ ແລ້ວກະຈາຍໄປທາງພາກເໜືອຂອງເອີຣົບ-ອາຊີແລ້ວຂ້າມຊ່ອງແຄບໄປອາລາສກາ, ອາເມຣິກາເໜືອ ແລະ ໃຕ້ອີກສ່ວນແຍກລົງໄປທາງໃຕ້ສູ່ອິດສະຕາລີ. ສິ່ງທີ່ມີຊີວິດຊະນິດນີ້ມີວິວັດທະນາການທີ່ກ້າວລ້ຳກ່ວາສິ່ງມີຊີວິດອື່ນໆ ໃນໂລກນີ້ ມີການຮູ້ຈັກຕັດແປງສະພາບແວດລ້ອມເພື່ອໃຫ້ຕອບສະໜອງຄວາມຕ້ອງການຂອງຕົນ ແລະ ເປັນສິ່ງທີ່ມີຊີວິດທີ່ພະຍາຍາມຢູ່ເໜືອກົດເກນຂອງສິ່ງແວດລ້ອມ ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ເກີດມີການປ່ຽນແປງທີ່ຮຸນແຮງທີ່ສຸດຂອງສິ່ງແວດລ້ອມໃນປະຈຸບັນ.

1.1. ປັດໄຈພື້ນຖານການດຳລົງຊີວິດຂອງມະນຸດ

ການດຳລົງຊີວິດຂອງມະນຸດທີ່ສົມບູນມີຄວາມຕ້ອງການໄດ້ຮັບການຕອບສະໜອງ 2 ດ້ານຄື: ດ້ານຮາງກາຍ ແລະ ດ້ານຈິດໃຈ.

ໃນເບື້ອງຕົ້ນຄວາມຕ້ອງການເພື່ອໃຫ້ສາມາດດຳລົງຊີວິດຢູ່ໄດ້ນັ້ນ ຄວາມຕ້ອງການທາງກາຍເປັນປັດໄຈພື້ນຖານທີ່ສຳຄັນທີ່ສຸດຂອງການມີຊີວິດ ຄື ປັດໄຈສີ່ ແລະ ຕາມມາດ້ວຍຄວາມຕ້ອງການ ຄວາມປອດໄພ ຄວາມໝັ້ນຄົນຂອງການມີຊີວິດ ຄວາມສະດວກສະບາຍ ເທື່ອມີປັດໄຈເລົ່ານັ້ນພຽງພໍແລ້ວຈຶ່ງເກີດຄວາມຕ້ອງການທາງດ້ານຈິດໃຈເຊັ່ນ: ຄວາມຮັກ, ຊັ້ນຕຳແໜ່ງ, ຊື່ສຽງ, ການຍອມຮັບຈາກສັງຄົມ, ຄວາມຮັ່ງມີ, ຄວາມເຂົ້າໃຈໃນຕົວເອງເປັນຕົ້ນ ຊຶ່ງມາດໄລໄດ້ຂຽນອະທິບາຍສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ໄວ້ໃນເລື່ອງຄວາມຕ້ອງການຂອງມະນຸດ 5 ລະດັບ.

1.2. ຄວາມສຳພັນລະຫວ່າງມະນຸດກັບສິ່ງແວດລ້ອມ

ເຖິງແນວໃດກໍ່ຕາມ ປັດໄຈພື້ນຖານການດຳລົງຊີວິດຂອງມະນຸດ ຈະຕ້ອງເລີ່ມຕົ້ນຢູ່ທີ່ການຕອບສະໜອງຄວາມຕ້ອງການທາງກາຍ ແລະ ຄວາມປອດໄພທີ່ໝັ້ນຄົງກ່ອນເຊັ່ນ: ມີຄວາມໝັ້ນຄົງທາງອາຫານ, ບ້ານເຮືອນທີ່ແຂງແຮງອາໄສຢູ່ໃນເຂດທີ່ໝັ້ນຄົງ ຊຶ່ງໄດ້ມາຈາກສິ່ງແວດລ້ອມອ້ອມຂ້າງນັ້ນເອງ ປະກອບກັບມະນຸດເປັນສັດສັງຄົມ ມີການປະຕິສຳພັນກັນເກີດວິຖີຊີວິດ ແລະ ວັດທະນະທຳທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ມີການຈັດຊັ້ນທາງສັງຄົມ ມີຄວາມຕ້ອງການ ແລະ

ວິຊາ: ມະນຸດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ

ເປັນທີ່ ຍອມຮັບທາງສັງຄົມເປັນຕົ້ນມະນຸດ ຈຶ່ງຕ້ອງການໃຊ້ຊັບພະຍາກອນ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມມາເປັນພື້ນຖານ ສໍາຄັນ ດັ່ງນັ້ນມະນຸດຈຶ່ງມີຄວາມເຊື່ອມໂຍງໂດຍກົງກັບສິ່ງແວດລ້ອມ ຊຶ່ງສາມາດສະຫຼຸບໄດ້ດັ່ງນີ້:

1.2.1. ແຫຼ່ງປັດໄຈພື້ນຖານເບື້ອງຕົ້ນໃນການດໍາລົງຊີວິດ

ມະນຸດຕ້ອງອາໄສປັດໄຈຕ່າງໆທີ່ມີຢູ່ໃນສິ່ງແວດລ້ອມ ໃນຮູບແບບຂອງປັດໄຈສີ່ ເພື່ອການດໍາລົງຊີວິດຄື:

- ❖ ອາຫານ: ການດໍາລົງຊີວິດຂອງມະນຸດ ຕ້ອງກິນອາຫານທີ່ມີແຮ່ທາດ ແລະ ພະລັງງານຕ່າງໆຈາກພືດ ແລະ ສັດ ອາໄສນໍ້າທີ່ໝູນວຽນຢູ່ໃນທໍາມະຊາດໃນການດື່ມ ແລະ ໃຊ້ ພ້ອມທັງອາໄສດິນ ແລະ ອາກາດ ເພື່ອຜົນຜະລິດ, ການສັງເກດອາຫານຂອງມະນຸດ ໄດ້ມີການພັດທະນາມາຕາມລໍາດັບ ເລີ່ມຕົ້ນດ້ວຍການ ເກັບອາຫານຈາກແຫຼ່ງທໍາມະຊາດ ການນໍາອາຫານມາເກັບສະສົມໄວ້ໃນບ້ານ ການຮູ້ຈັກວິທີການປູກພືດ, ລ້ຽງສັດ ແລະ ການຜະລິດອາຫານຈາກຊັບພະຍາກອນທໍາມະຊາດໄດ້ເອງ.
- ❖ ທີ່ຢູ່ອາໄສ: ທໍາອິດມະນຸດເຮົາອາໄສຢູ່ຕາມແຫຼ່ງທໍາມະຊາດຕາມກ້ອງຕົ້ນໄມ້, ໃນຖ້ໍາ ຈົນພັດທະນາມາ ສ້າງທີ່ຢູ່ອາໄສເພື່ອປ້ອງກັນໄພຈາກທໍາມະຊາດ, ສັດສາວາສິ່ງ ລວມທັງມະນຸດດ້ວຍກັນເອງ ການເລືອກ ທີ່ຢູ່ອາໄສຕາມແຫຼ່ງທໍາມະຊາດ ທີ່ສາມາດຫາອາຫານໄດ້ສະດວກ ແລະ ປອດໄພ ດັ່ງນັ້ນການເລືອກທີ່ຢູ່ ອາໄສຕ້ອງມີຄວາມຮູ້ເລື່ອງສິ່ງແວດລ້ອມ ກ່ຽວກັບການປາດຖະນາທາງທໍາມະຊາດ ແລະ ຊັບພະຍາກອນ ທໍາມະຊາດ. ນອກຈາກນີ້ເຮົາຈະພົບວ່າຮູບແບບ ແລະ ວັດສະດຸໃນການສ້າງທີ່ຢູ່ອາໄສຂອງມະນຸດໃນແຕ່ ລະຫ່ອງຖິ່ນກໍ່ແຕກຕ່າງກັນ ລ້ວນແລ້ວມາຈາກອິດທິພົນຂອງສິ່ງແວດລ້ອມທັງໝົດເຊັ່ນ: ເຮືອນຮ້ານລາວ ເປັນບ້ານຍົກພື້ນຂຶ້ນສູງເພື່ອປ້ອງກັນນໍ້າຖ້ວມ ແລະ ລະບາຍອາກາດໄດ້ດີເຮັດໃຫ້ບໍ່ຮ້ອນຫຼາຍ ຫຼັງຄາຊັນ ເພື່ອເຮັດໃຫ້ນໍ້າຝົນໄຫຼລົງໄດ້ສະດວກ ແລະ ວັດຖຸສ່ວນຫຼາຍແມ່ນມາຈາກໄມ້ ຊຶ່ງແຕກຕ່າງການເຂດ ອາກາດອົບອຸ່ນຈະ ແມ່ນເຮືອນຊັ້ນດຽວເພາະຕ້ອງການຄວາມອຸ່ນ ເພື່ອປ້ອງກັນອາກາດໜາວ ໃນລະດູ ໜາວທີ່ມີຫົມະຕົກເປັນຕົ້ນ.
- ❖ ຢາປິ່ນປົວພະຍາດ: ມະນຸດເຮົາເລີ່ມຕົ້ນໃຊ້ສາພື້ນເມືອງຫຼາຍໃນການປິ່ນປົວໂລກໄພໄຂ້ເຈັບຕ່າງໆ ຕໍ່ມາ ນັກວິທະຍາສາດໄດ້ໃຊ້ຕົວທໍາລະລາຍທີ່ເໝາະສົມເຊັ່ນ: ແອກຮໍອດ ອີເທຣ ສະກັດເອົາຕົວຢາແທ້ໆຈາກ ສ່ວນຕ່າງໆຂອງຕົ້ນໄມ້ແລ້ວເຮັດໃຫ້ຕົວທໍາລະລາຍລະເຫີຍໄປ ເຫຼືອແຕ່ຕົວຢາໄວ້ແລ້ວເຮັດໃຫ້ເປັນຜົງ ໃຊ້ກິນແຕ່ນ້ອຍ ນອກຈາກການສະກັດຕົວຢາຈາກສະໝຸນໄພແລ້ວມະນຸດເຮົາຍັງໃຊ້ວິທີສັງເກດຍາຮຽນ ແບບຕົວຢາໃນສະໝຸນໄພໂດຍໃຊ້ວັດຖຸຕົບຈາກສິ່ງແວດລ້ອມ.

1.2.2. ການຕັ້ງຖິ່ນຖານ ແລະ ຊຸມຊົນ

ຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງຊັບພະຍາກອນທໍາມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມເປັນປັດໄຈ ທີ່ສໍາຄັນຕໍ່ກັບການຕັ້ງຖິ່ນ ຖານ ແລະ ຊຸມຊົນຂອງມະນຸດເຮົາ ເພາະມະນຸດຕ້ອງອາໄສຊັບພະຍາກອນທໍາມະຊາດ ເຫຼົ່ານັ້ນເປັນປັດໄຈໃນການດໍາລົງ ຊີວິດໃນຂົງເຂດທີ່ອຸດົມສົມບູນເຊັ່ນ: ທີ່ຮາບພຽງ, ແຄມນໍ້າ, ເຂດຮາບພຽງຝັ່ງທະເລ. ສະນັ້ນຈຶ່ງເປັນເຂດຊຸມຊົນບຸຮານ ທີ່ເປັນຮາກຖານຢູ່ປັດຈຸບັນເຊັ່ນ: ອີຍົບ, ເກັກ, ໂຣມັນ, ຈີນ, ອິນເດຍ ແລະ ໄດ້ການເປັນບໍລິເວນທີ່ມີປະຊາກອນອາໄສ ໜາແໜ້ນຂອງໂລກ ນອກຈາກນີ້ຮູບແບບຂອງການຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຂອງຊຸມຊົນກໍ່ເປັນໄປຕາມສະພາບແວດລ້ອມໃນແຕ່ ລະຫ່ອງຖິ່ນເຊັ່ນ: ການຕັ້ງຖິ່ນຖານຂອງມະນຸດ ມັກຈະຕັ້ງຢູ່ຕາມເຂດທົ່ງພຽງແຄມແມ່ນໍ້າ ເພື່ອສະດວກໃນການ ເດີນທາງ ມີຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງຊັບພະຍາກອນນໍ້າ ໄດ້ອາຫານຈາກສັດນໍ້າ ຮູບແບບຂອງຊຸມຊົນຈະຍາວໄປຕາມ ສາຍນໍ້າ ແລະເປັນຊຸມຊົນຖາວອນ ຊຶ່ງແຕກຕ່າງຈາກຊຸມຊົນຂອງຜູ້ຄົນໃນເຂດແຫ້ງແລ້ງມັກຈະຕັ້ງເປັນກຸ່ມກະແຈກ ກະຈາຍ ແລະ ບໍ່ຖາວອນ ມີການເຄື່ອນຍ້າຍຢູ່ສະເໝີເປັນຕົ້ນ.

1.2.3. ພື້ນຖານເສດຖະກິດ ແລະ ລັກສະນະອາຊີບ

ມະນຸດໃນແຕ່ລະທ້ອງຖິ່ນ ຈະປະກອບອາຊີບແຕກຕ່າງກັນ ໄປຕາມສະພາບຂອງພື້ນທີ່ ແລະ ລັກສະນະຂອງ ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດເຊັ່ນ: ບໍລິເວນທີ່ຮາບພຽງມັກຈະມີອາຊີບການກະເສດ, ບໍລິເວນເຂດຊາຍທະເລ ຫຼື ເກາະ ຕ່າງໆ ກໍ່ຈະເຮັດການປະມົງ ບໍລິເວນທົ່ງຫຍ້າມີອາຊີບລ້ຽງສັດ ບໍລິເວນທີ່ເປັນແຫຼ່ງແຮ່ທາດກໍ່ຈະເປັນອາຊີບຫຼັກ. ນອກຈາກນີ້ສະພາບຂອງພື້ນທີ່ ແລະ ລັກສະນະຂອງຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ຍັງໃຫ້ຜົນຜະລິດທາງດ້ານປະລິມານ ແລະ ຄຸນນະພາບທີ່ແຕກຕ່າງກັນອີກດ້ວຍ.

ໃນຄະນະດຽວກັນນັ້ນ ວິຖີຊີວິດຂອງມະນຸດຍຸກໃໝ່ ມີຂະບວນການດຳລົງຊີວິດ ທີ່ມີຄວາມສະຫຼັບຊັບຊ້ອນ ຫຼາຍຂຶ້ນຈົນເກີດເປັນລະບົບເສດຖະກິດແບບຕ່າງໆ ໂດຍສະເພາະລະບົບເສດຖະກິດທຶນນິຍົມ ທີ່ແຜ່ລາມໄປທົ່ວໂລກ ຕັ້ງຢູ່ບົນພື້ນຖານການຜະລິດ ການແລກປ່ຽນ ແລະ ການບໍລິໂພກ ພາຍໃຕ້ຂະບວນການເລົ່ານີ້ ຊັບພະຍາກອນທຳມະ ຊາດ ແລະ ບັນດາພະລັງງານຕ່າງໆ ໄດ້ເປັນປັດໄຈສຳຄັນທີ່ສຸດ ຊຶ່ງໄດ້ມາຈາກສິ່ງແວດລ້ອມນັ້ນເອງ, ດັ່ງນັ້ນບ່ອນໃດມີ ຊັບພະຍາ ກອນທຳມະຊາດອຸດົມສົມບູນ ຈຶ່ງມີຄວາມໄດ້ປຽບ ແລະ ມີຄວາມສຳຄັນ ພ້ອມກັນນັ້ນສິ່ງທີ່ເຫຼືອໃຊ້ຈາກຂະ ບວນການຕ່າງໆ ກໍ່ໄດ້ຖິ້ມກັບຄືນໄປສູ່ສິ່ງແວດລ້ອມເປັນບ່ອນຮອງຮັບ ຊຶ່ງເຮັດໃຫ້ຄຸນສົມບັດຂອງສະພາບແວດລ້ອມ ປ່ຽນໄປຫຼາຍບາງບ່ອນກໍ່ໜ້ອຍ, ບາງບ່ອນກໍ່ຫຼາຍຕາມຄວາມສາມາດໃນການປັບຕົວ ແລະ ຖ້າຫາກວ່າປັບຕົວບໍ່ໄດ້ກໍ່ ຈະເຮັດໃຫ້ສິ່ງແວດລ້ອມ ປ່ຽນແປງໄປໃນທາງທີ່ບໍ່ປາດຖະໜາ ສິ່ງຜົນກະທົບໂດຍກົງຕໍ່ກັບ ການດຳລົງຊີວິດຂອງ ມະນຸດເຮົາໃນທີ່ສຸດ.

1.2.4. ລັກສະນະວັດທະນະທຳ

ຮູບແບບວັດທະນະທຳຂອງມະນຸດ ແຕ່ລະທ້ອງຖິ່ນມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ໄປຕາມລັກສະນະຂອງການປັບຕົວ ໃຫ້ເໝາະສົມກັບສະພາບແວດລ້ອມ ຂອງທ້ອງຖິ່ນນັ້ນໆເຊັ່ນ: ການນຸ່ງຖື, ກິນ-ດື່ມອາຫານ, ຂະນົບທຳນຽມ, ຮິດຄອງ ປະເພນີ, ຄວາມເຊື່ອຖື ແລະ ຄຳນິຍົມຕ່າງໆລ້ວນແລ້ວແຕ່ຖືກກຳນົດ ໃຫ້ມີຮູບແບບທີ່ສອດຄ່ອງກັບສະພາບແວດ ລ້ອມຂອງທ້ອງຖິ່ນທັງໝົດ ນອກຈາກນີ້ສະພາບແວດລ້ອມຍັງມີອິດທິພົນ ຕໍ່ລັກສະນະນິໄສໃຈຄໍຂອງມະນຸດອີກດ້ວຍ ເຊັ່ນ: ໃນເຂດອົບອຸ່ນຜູ້ຄົນມັກມີນິໄສ ສຸຂຸມຮອບຄອບໃຈເຢັນ, ກະຕິລີລື້ນ ແລະ ດຸໝັ່ນ. ແຕ່ໃນເຂດຮ້ອນຜູ້ຄົນມັກ ຈະມີນິໄສທີ່ກົງກັນຂ້າມກັບເຂດອົບອຸ່ນເຊັ່ນ: ເສີຍສາ, ຂີ້ຄ້ານ, ໃຈຮ້ອນ, ອາລົມງຸດງຸດ, ຄຽດງ່າຍ ຂາດຄວາມຮອບ ຄອບ .ສະເພາະຄົນໃນເຂດອາກາດໜາວ ຈະເປັນຄົນໃຈເຢັນ ແລະ ມີຄວາມອົດທົນ ສ່ວນຄົນທີ່ອາໄສຢູ່ໃນປ່າມັກມີນິ ໄສດຮ້າຍ ມັກການຕໍ່ສູ້ ແລະ ພະຈິນໄພ.

ນອກຈາກນີ້ຍັງພົບວ່າ ແຫຼ່ງອະລິຍະທຳທີ່ສຳຄັນຂອງໂລກ ແມ່ນຈະຢູ່ໃນສະພາບແວດລ້ອມທີ່ເປັນທົ່ງພຽງ ລຽບຕາມແມ່ນ້ຳເຊັ່ນ: ແຫຼ່ງອະລິຍະທຳອິຍົບລຽບຕາມແຄມແມ່ນ້ຳໄນຣ, ແຫຼ່ງອະລິຍະທຳເມໂສໂປເຕເມຍ ລຽບຕາມ ແມ່ນ້ຳໄທກິດຣ-ຍູເຟສະຕິດ, ແຫຼ່ງອະລິຍະທຳອິນເດຍລຽບຕາມແມ່ນ້ຳສິນທຸ-ຄົງຄາ, ແຫຼ່ງອະລິຍະທຳຈີນລຽບຕາມ ແມ່ນ້ຳຫວຽງໄຫ-ແຍງຊີກຽງ ເປັນຕົ້ນ.

1.2.5. ການເມືອງ

ການເກີດເປັນລັດ ໂດຍທຳມະຊາດຂອງລັດໃດລັດໜຶ່ງ ຈະເກີດຂຶ້ນດ້ວຍການມີກຸ່ມຊົນກຸ່ມໜຶ່ງ ທີ່ມີຄວາມ ໝັ້ນຄົງທາງດ້ານວັດທະນະທຳ ແລະ ກຳລັງເຂັ້ມແຂງຕໍ່ສູ້ ຮວບຮວມກຸ່ມຊົນອື່ນທີ່ມີຈຳນວນໜ້ອຍ ຫຼື ອ່ອນແອກວ່າ ເຂົ້າມາອາໄສຢູ່ນຳກັນ ພ້ອມກຳໜົດຂອບເຂດທີ່ແນ່ນອນກໍ່ໃຫ້ເກີດເຂດແຄ້ວນຂຶ້ນມາໄດ້ ກຸ່ມຊົນເລົ່ານີ້ມັກຕັ້ງຖິ່ນຖານ ຢູ່ເຂດລຸ່ມແມ່ນ້ຳທີ່ມີຊັບພະຍາກອນອຸດົມສົມບູນ ຈຶ່ງມີກຳລັງພົນຫຼາຍກວ່າ ອີກທັງເປັນພື້ນທີ່ຮາບພຽງສາມາດຕິດຕໍ່ກັນ ໄດ້ງ່າຍ ການກະຈາຍ ແລະ ສ້າງວັດທະນະທຳໃຫ້ເປັນອັນໜຶ່ງອັນດຽວກ່າງ່າຍ ເຮັດໃຫ້ມີຄວາມຮູ້ສຶກເປັນອັນໜຶ່ງອັນ ດຽວກັນ, ມີຄວາມສາມັກຄີ, ແໜ້ນໜາກຳລັງພົນຈຶ່ງເຂັ້ມແຂງ ກວ່າກຸ່ມຄົນທີ່ຢູ່ເຂດພູດອຍ ຊຶ່ງຕິດຕໍ່ກັນໄດ້ຍາກກວ່າ,

ວິຊາ: ມະນຸດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ

ຄວາມອຸດົມ ສົມບູນໜ້ອຍກວ່າຈຶ່ງເປັນແຂວງທີ່ອ່ອນແອກວ່າ ການດຳລົງຊີວິດຂອງຄົນທີ່ຢູ່ເຂດພູດອຍຂາດຄວາມ ຍັ້ງຢືນມັກຈະຖືກແຂວງທີ່ຢູ່ເຂດລຸ່ມແມ່ນ້ຳ...ໄປເປັນສ່ວນໜຶ່ງຢູ່ສະເໝີເຊັ່ນ: ອິນເດຍເກີດຈາກການຮວບຮວມຂອງ ຄົນຢູ່ລຸ່ມແມ່ນ້ຳຄົງຄາ, ຈີນເກີດຈາກຄົນທີ່ຢູ່ເຂດແມ່ນ້ຳຫວງໂຫ-ແຍງຊິກງຽ, ມຽນມາເກີດຈາກຄົນລຸ່ມແມ່ນ້ຳອິຣະວະ ດີ, ຝະລັ່ງຈາກຄົນລຸ່ມແມ່ນ້ຳເຊນ ຫຼື ອັງກິດເກີດຈາກຄົນລຸ່ມແມ່ນ້ຳເທມສີ ເປັນຕົ້ນ.

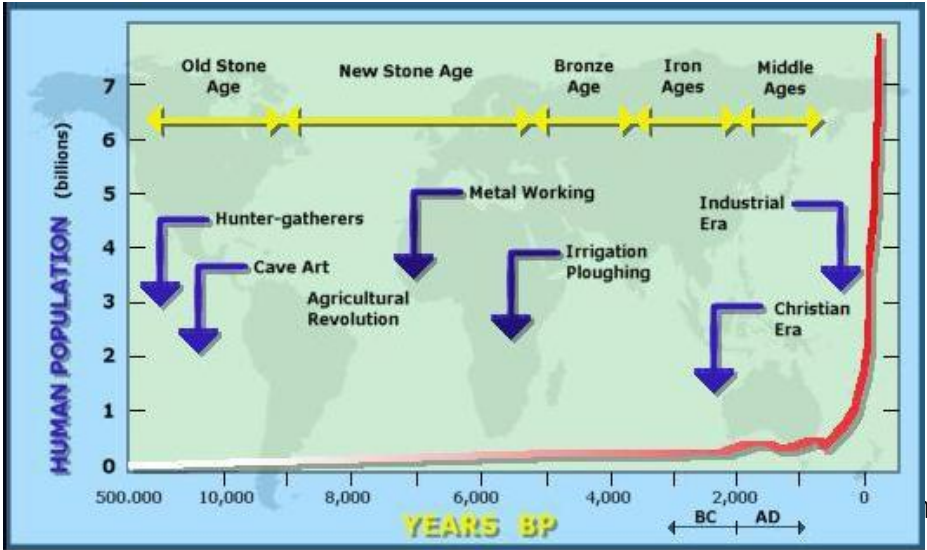
ນອກຈາກນີ້ຄວາມຂັດແຍ່ງທາງດ້ານການເມືອງ ມີຜົນກະທົບຕໍ່ມະນຸດຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ທີ່ມີພື້ນຖານສຳຄັນມາ ຈາກສະພາບແວດລ້ອມອີກດ້ວຍເຊັ່ນ: ການພິພາກເລື່ອງຊາຍແດນ, ການຂະຫຍາຍອິດທິພົນເຂົ້າໄປໃນດິນແດນທີ່ມີ ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ອຸດົມສົມບູນຈີນເກີດຄວາມຂັດແຍ່ງ ທາງດ້ານການເມືອງລະຫວ່າງປະເທດ ລະດັບໂລກອີກ ດ້ວຍຄືກໍລະນີສະຫະລັດອາເມລິກາແຊກແຊງໃນອິລັກ ແລະ ອັບຟະລິກາ...ເປັນຕົ້ນ.

ຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດມີຄວາມເຊື່ອມໂຍງ ຕໍ່ກັບຊີວິດການເປັນຢູ່ ຂອງມະນຸດ ໂດຍສະເພາະຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ເປັນສິ່ງທີ່ຄອຍຄ້າຈຸນຄວາມເປັນຢູ່ຂອງມະນຸດ ໃນທຸກໆດ້ານ ການສຶກສາສິ່ງແວດລ້ອມເຮັດໃຫ້ປະຊາຊົນ ຫຼື ຊຸມຊົນຮູ້ຈັກໃຊ້ປະໂຫຍດຈາກ ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງ ແວດລ້ອມຢ່າງສະຫຼາດ ປະຊາຊົນຈະມີຄວາມໝັ້ນຄົງທາງດ້ານເສດຖະກິດ ມີຄຸນນະພາບທີ່ດີ ແຕ່ກົງກັນຂ້າມປະຊາຊົນ ຂາດຄວາມຮູ້ຄວາມເຂົ້າໃຈ ແລະ ບໍ່ເຫັນຄຸນຄ່າຂອງຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ ໃຊ້ຢ່າງຟຸມເຟືອຍ, ຂາດຄວາມລະມັດລະວັງ ແລະ ຄວາມຮັບຜິດຊອບກໍຈະເຮັດໃຫ້ເກີດ ຄວາມສຸນເສຍໄປຢ່າງບໍ່ຄຸ້ມຄ່າ ແລະ ຄວາມຂາດ ແຄນໃນທີ່ສຸດ ແລ້ວສິ່ງຜົນກະທົບໃຫ້ຊຸມ ຫຼື ປະເທດນັ້ນຕົກຢູ່ໃນສະຖານະທີ່ມີຄວາມອິດຫົວ ແລະ ຄວາມຍາກຈົນ ຄຸນນະພາບຊີວິດຕົກຕໍ່າ ບັນຫາຄວາມວຸ້ນວາຍຕ່າງໆກໍຈະເກີດຂຶ້ນຕາມມາໂດຍບໍ່ສາມາດຫຼີກລ້ຽງໄດ້.

1.3. ພັດທະນາການວິຖີດຳລົງຊີວິດຂອງມະນຸດ

ວິທີການດຳລົງຊີວິດຂອງມະນຸດ ມີການປ່ຽນແປງຢູ່ຕະຫຼອດເວລາ ຕັ້ງແຕ່ມະນຸດກຳເນີດຂຶ້ນມາເພື່ອແກ້ບັນຫາ ຕ່າງໆ ໃຫ້ຕົນເອງສາມາດດຳລົງຢູ່ໄດ້ຢ່າງໝັ້ນຄົງປອດໄພ ແລະ ມີຄວາມສຸກ ໂດຍສະເພາະຄວາມສາມາດໃນການຄິດ ຄົ້ນອຸປະກອນເຄື່ອງໃຊ້ເຂົ້າໃນການຜະລິດ ເຮັດໃຫ້ຜົນຜະລິດໄດ້ຮັບປະລິມານ ຕາມຄວາມຕ້ອງການຂອງຊີວິດ ສ້າງ ຄວາມໝັ້ນຄົງແນ່ນອນ ໃນເລື່ອງນີ້ໄດ້ມີການແບ່ງການພັດທະນາການຂອງມະນຸດ ອອກເປັນຍຸກຕ່າງໆດັ່ງນີ້ (ຮູບທີ2).

- ຍຸກຫີນ (Stone Age) ຊຶ່ງແບ່ງຍ່ອຍເປັນຍຸກຫີນເກົ່າ ແລະ ຍຸກຫີນໃໝ່;
- ຍຸກສຳລິດ (Bronze Age);
- ຍຸກເລັກ (Iron Age);
- ຍຸກກາງ (Middle Age);
- ຍຸກປັດຈຸບັນ ຫຼື ຍຸກໃໝ່ (Present Age or Modern Times).

ຮູບພາບ ບຸດຕະວິຖີ

ວິຊາ: ມະນຸດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ

- **ຍຸກຫີນ (Stone Age)** ໝາຍເຖິງຊ່ວງເວລາສະໄໝບັນທະບູລຸດ ຂອງມະນຸດໄດ້ສ້າງເຄື່ອງມືຈາກຫີນ, ໄມ້ ແລະ ກະດູກ ຫຼື ວັດສະດຸອື່ນໆ ເປັນເຄື່ອງມືໃນການດຳລົງຊີວິດ ໂດຍມີຫີນລັກສະນະສະເພາະທີ່ໃຊ້ໃນການຕັດສິ່ງຂອງຕ່າງໆ ທີ່ເອີ້ນວ່າຟລິນ(flint) ເຊື່ອວ່າເກີດຢູ່ໃນຊ່ວງ 2-5 ລ້ານປີມາແລ້ວ ໄລຍະເວລານັ້ນແຕກຕ່າງກັນໄປຕາມສະຖານທີ່ພົບຊາກວັດຖຸ ແຕ່ເນື່ອງຈາກບໍ່ໄດ້ມີຫຼັກຖານບັນທຶກໄວ້ແນ່ນອນ ແລະ ມະນຸດຍັກກໍ່ຍັງມີການໃຊ້ເຄື່ອງມືທີ່ເຮັດມາຈາກຫີນເປັນໄລຍະເວລາດົນນານ ຕໍ່ມາຍຸກຫີນນັ້ນຍັງໄດ້ແບ່ງອອກເປັນ 2 ຊ່ວງຍ່ອຍຄື: ຍຸກຫີນເກົ່າ (Paleolithic age) ແລະ ຍຸກຫີນໃໝ່(Neolithic age).
- **ຍຸກສຳລິດ (Bronze Age)** ຍຸກນີ້ໄດ້ມີການພັດທະນາວັດຖຸທີ່ນຳມາໃຊ້ເປັນເຄື່ອງມືຈາກຫີນມາເປັນໂລຫະສຳລິດແທນ ພົບຫຼັກຖານຈາກບໍລິເວນຕາເວັນອອກກາງ ຄາດວ່າໜ້າຈະຢູ່ໃນຊ່ວງ 3,000-2,000 ປີກ່ອນພ.ສ ມະນຸດອາໄສຢູ່ເປັນຊຸມຊົນທີ່ໃຫຍ່ຂຶ້ນ ດຳລົງຊີວິດດ້ວຍການປູກຝັງ, ການລ້ຽງສັດ ຊີວິດການເປັນຢູ່ດີຂຶ້ນກວ່າຍຸກຫີນ ເພາະວ່າຮູ້ຈັກການປະດິດເຄື່ອງປະດັບ.
- **ຍຸກເຫຼັກ(Iron age)** ຍຸກທີ່ມະນຸດເລີ່ມໃຊ້ເຫຼັກໃນການເຮັດເຄື່ອງໃຊ້ຕ່າງໆ ໃນການດຳລົງຊີວິດ ການໃຊ້ເຫຼັກເລີ່ມໃນເຂດຕາເວັນອອກກາງເມື່ອ 467 ປີກ່ອນພ.ສ ຈາກນັ້ນຈຶ່ງແຜ່ລາມເຂົ້າສູ່ຢູໂລບ ໂດຍເຂົ້າມາແທນເຄື່ອງມືຈາກສຳລິດ ເມື່ອປະມານ 57 ປີກ່ອນພ.ສ ໃນອິນເດຍເລີ່ມໃຊ້ເຫຼັກເມື່ອ 457 ປີກ່ອນພ.ສ ໃນອັບຟະລິກາເລີ່ມໃຊ້ເຫຼັກເມື່ອປະມານ ພສ 43 ເຄື່ອງມືເຫຼັກແຜ່ເຂົ້າໄປຈົນເມື່ອ 107 ປີກ່ອນພ.ສ ເລີ່ມມີຄວາມເຊື່ອທາງສາສະໜາເກີດຂຶ້ນ ມີການກໍ່ຕັ້ງລັດຂຶ້ນແບບລວມໆ.
- **ຍຸກກາງ(Middle age)** ເປັນຊ່ວງເວລາທີ່ມະນຸດມີຄວາມຮູ້ ທາງດ້ານວິທະຍາການຕ່າງໆ ຢ່າງກວ້າງຂວາງ ມີຄວາມເຊື່ອທາງດ້ານສາສະໜາທີ່ຊັດເຈນ ມີການລວມກຸ່ມກັນຕັ້ງຖິ່ນຖານຢ່າງໜາແໜ້ນ ເກີດການຈັດລະບຽບທາງສັງຄົມທີ່ຊັບຊ້ອນ ການເມືອງການປົກຄອງມີຄວາມສຳຄັນຫຼາຍຂຶ້ນ ສຸດທ້າຍສາມາດລວມຕົວກັນເປັນລັດຊາດ (Nation-States) ຈົນພັດທະນາກາຍເປັນປະເທດຕ່າງໆໃນປັດຈຸບັນ.
- **ຍຸກໃໝ່ (Modernage)** ເປັນຍຸກທີ່ໂລກໄດ້ປ່ຽນແປງຢ່າງໄວວາ ດ້ວຍຄວາມຮູ້ທາງວິທະຍາສາດສະໄໝໃໝ່ເປັນພື້ນຖານໃນການປະດິດຄິດຄົ້ນສິ່ງຕ່າງໆ ເພື່ອຕອບສະໜອງຕາມຄວາມຕ້ອງການຂອງມະຍຸດໃນທຸກໆດ້ານ ການປະຕິບັດອຸດສາຫະກຳ ແລະ ການປະຕິບັດທາງການກະສິກຳ (ຊຶ່ງຖືວ່າເປັນການປະຕິບັດການກະສິກຳຍຸກທີ 2) ເປັນຈຸດປ່ຽນແປງທີ່ສຳຄັນ ເຮັດໃຫ້ມະນຸດມີການແລກປ່ຽນ ສິ່ງຂອງກັນຢ່າງກວ້າງຂວາງ ທັງຜົນຜະລິດທາງການກະສິກຳ ແລະ ອຸດສາຫະກຳ ຈົນເກີດລະບົບເສດຖະກິດທີ່ຊັບຊ້ອນເຊື່ອມໂຍງກັນທົ່ວໂລກ ການຄົມມະນາຄົມຂຶ້ນສິ່ງ ການຕິດຕໍ່ສື່ສານເຂົ້າມາມີບົດບາດສຳຄັນຫຼາຍຂຶ້ນ ສິ່ງເລົ່ານີ້ລ້ວນແລ້ວແຕ່ເປັນສິ່ງທີ່ມີບົດບາດສຳຄັນຫຼາຍ ຕໍ່ວິຖີຊີວິດຂອງມະນຸດເຮົາໃນປັດຈຸບັນ.

ໃນຍຸກຕ່າງໆທີ່ຜ່ານມານັ້ນ ວິຖີການດຳລົງຊີວິດຂອງມະນຸດແຕກຕ່າງກັນຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ເລີ່ມຕັ້ງແຕ່ຍຸກຫີນວິຖີຊີວິດໃນຍຸກນັ້ນ ໄດ້ມີການພັດທະນາພື້ນອອກຈາກວິຖີຊີວິດແບບສັດຂຶ້ນມາເລັກໜ້ອຍ ມີຊີວິດຢູ່ໄດ້ດ້ວຍການເກັບກ່ຽວຜົນຜະລິດຈາກທຳມະຊາດ ທັງຜົນຜະລິດຈາກພືດ ແລະ ສັດ ຢູ່ໄດ້ດ້ວຍການເກັບໜາກໄມ້, ໃບໄມ້, ພືດທີ່ເປັນຫົວ ແລະ ລ່າສັດມາເປັນອາຫານ ອາໄສຢູ່ຕາມຖ້ຳ ຊຶ່ງເອີ້ນວ່າການເກັບເຄື່ອງປ່າ ລ່າເນື້ອ (Hunter-gatherers) ເມື່ອຜ່ານເຂົ້າສູ່ຍຸກຫີນໃໝ່ ເລີ່ມຮູ້ຈັກນຳເອົາພືດທີ່ຕ້ອງການໃຊ້ປະໂຫຍດ ໂດຍສະເພາະພືດອາຫານມາປູກຝັງ ຖືເປັນການປະຕິບັດທາງການກະສິກຳ (Agricultural Revolution) ຄັ້ງທຳອິດຂອງໂລກ ສ່ວນທີ່ຢູ່ອາໄສກໍ່ຮູ້ຈັກສ້າງຂຶ້ນ

ວິຊາ: ມະນຸດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ

ດ້ວຍຕົນເອງຈາກວັດຖຸທີ່ຫາໄດ້ຢ່າງງາຍດາຍ ຈາກສິ່ງແວດລ້ອມອ້ອມຂ້າງ ໄດ້ເອົາເຄືອໄມ້ມາເຮັດສາຍເຊືອກຫາບສິ່ງຂອງຕ່າງໆ ເຄື່ອງມື, ເຄື່ອງໃຊ້ໃນຊີວິດປະຈຳວັນຍັງດັດແປງມາຈາກຫີນ, ກະດູກສັດ ຫຼື ໄມ້ ແຕ່ພໍເຂົ້າສູ່ຍຸກສຳລິດ (Bronze age) ເລີ່ມຮູ້ຈັກການສ້າງເຄື່ອງມືຈາກໂລຫະ(Metal Working) ເຮັດໃຫ້ເກີດອຸປະກອນຮັບໃຊ້ໃນການປູກຝັງ, ລ່າສັດ ທີ່ມີປະສິດທິພາບຂຶ້ນ ແລະ ຮູ້ຈັກນຳໂລຫະເລົ່ານັ້ນມາເຮັດເຄື່ອງປະດັບ, ເຄື່ອງໃຊ້ໃນຊີວິດປະຈຳວັນ ແຕ່ເຖິງແນວໃດກໍ່ຕາມ ວິຖີຊີວິດຍັງດຳເນີນໄປຕາມອິດທິພົນ ຂອງສິ່ງແວດລ້ອມອ້ອມຂ້າງທັງນັ້ນ ການດັດແປງສິ່ງແວດລ້ອມມີໜ້ອຍຫຼາຍ ຕອນທ້າຍຂອງຍຸກນີ້ມະນຸດຮູ້ຈັກລະບົບຊົນລະປະທານ(Irrigation Pouching) ໂດຍກຸ່ມຄົນໃນເມໂສໂປເຕເມຍ ອີຍິບໂບຣານ ເປີເຊຍ(ອີຣານ) ອິນເດຍ ສິງຫິນ(ສີລັງກາ) ເຮັດໃຫ້ລະບົບການປູກຝັງ ແລະ ການນຳໃຊ້ນ້ຳມີປະສິດທິພາບຫຼາຍຂຶ້ນ ສາມາດຕອບສະໜອງຄວາມຕ້ອງການຂອງມະນຸດຫຼາຍຂຶ້ນ ໄດ້ມີການເລີ່ມດັດແປງສິ່ງແວດລ້ອມປະກົດຈະແຈ້ງຂຶ້ນ ມະນຸດພະຍາຍາມປັບຕົວເອງ ເພື່ອຄວບຄຸມສິ່ງແວດລ້ອມ ໃຫ້ສາມາດຕອບສະໜອງຄວາມຕ້ອງການຂອງຕົນເອງ ເພີ່ມຂຶ້ນຕະຫຼອດເວລາຈົນເຂົ້າສູ່ຍຸກເຫຼັກ ແລະ ຍຸກກາງມະນຸດສາມາດນຳເຫຼັກມາໃຊ້ຢ່າງກວ້າງຂວາງ ຖືວ່າເປັນຊ່ວງສຳຄັນໃນການບໍລິໂພກອີກຄັ້ງໜຶ່ງ ເພາະເຫຼັກເປັນໂລຫະທີ່ມີຄວາມແຂງແກ່ນ ດັດແປງເປັນຮູບແບບຕ່າງໆໄດ້ຫຼາຍຢ່າງ ຕັ້ງແຕ່ເຄື່ອງໃຊ້ໃນຊີວິດປະຈຳວັນ, ອາວຸດສົງຄາມ ແລະ ເຄື່ອງມືຕ່າງໆ ຈົນມາຮອດຍຸກໃໝ່ທີ່ມີປະກາດສຳຄັນ ຄືການມີຄວາມຮູ້ທາງວິທະຍາສາດ ກໍ່ໃຫ້ເກີດການປະຕິວັດອຸດສາຫະກຳ ປະຕິວັດການກະສິກຳເພື່ອອຸດສາຫະກຳ ການຄິດປະດິດເຄື່ອງ ມີເຄື່ອງໃຊ້ ເຄື່ອງອ່ານວຍຄວາມສະດວກຕ່າງໆຢ່າງກວ້າງຂວາງ ມະນຸດບາງສ່ວນມີຄວາມຄິດວ່າມະນຸດສາມາດ ຄວບຄຸມສິ່ງແວດລ້ອມໄດ້ ສາມາດດັດແປງສິ່ງແວດລ້ອມ ເພື່ອຕອບສະໜອງຕາມຄວາມຕ້ອງການຂອງຕົນເອງໄດ້ໂດຍເປັນທຳ ດັ່ງນັ້ນວິຖີຊີວິດຂອງມະນຸດ ປ່ຽນແປງໄປຢ່າງສິ້ນເຊີງທັງຮູບແບບ ແລະ ແນວຄິດຕໍ່ສະພາບແວດລ້ອມຂອງໂລກ.

1.4. ການດຳລົງຊີວິດຂອງມະນຸດໃນຍຸກ Modern time

ວິຖີການດຳລົງຊີວິດ ຂອງມະນຸດໃນຍຸກປັດຈຸບັນ ເລີ່ມຕົ້ນມາຈາກການຄົ້ນພົບ ທາງວິທະຍາສາດຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ເຮັດໃຫ້ມະນຸດມີຄວາມເຂົ້າໃຈ ໃນທຳມະຊາດຂອງໂລກຫຼາຍຂຶ້ນ ແລະ ສິ່ງສຳຄັນມະນຸດສາມາດນຳຄວາມຮູ້ພື້ນຖານທາງວິທະຍາສາດທາງຟີຊິກສາດ, ເຄມີສາດ ແລະ ຊີວະວິທະຍາມາປະດິດສິ່ງຕ່າງໆຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ທີ່ເຮົາເອີ້ນກັນວ່າເທັກໂນໂລຢີ ອັນເປັນພື້ນຖານສຳຄັນຂອງການປະຕິວັດສັງຄົມ ໄປສູ່ສັງຄົມອຸດສາຫະກຳ ຊຶ່ງສາມາດຕອບສະໜອງຄວາມຕ້ອງການຂອງມະນຸດ ໄດ້ຢ່າງກວ້າງຂວາງສາມາດສະຫຼຸບໄດ້ດັ່ງນີ້:

1) ຕອບສະໜອງຕໍ່ປັດໃຈ 4

- a) ອາຫານ: ຄວາມຮູ້ທາງດ້ານເທັກໂນໂລຢີ ການກະສິກຳຕັ້ງແຕ່ການຄັດເລືອກແນວພັນ ການນຳໃຊ້ສານເຄມີປາບສັດຕູພືດ ແລະ ສັດ ປຸຍ ການຄວບຄຸມນ້ຳ ການເກັບຮັກສາທາງການເກັບກ່ຽວ ການແປຮູບແບບເຮັດໃຫ້ ປະລິມານອາຫານມີຫຼາຍ ສາມາດລ້ຽງປະຊາກອນໂລກທີ່ເພີ່ມຂຶ້ນໄດ້ ແຕ່ມີບັນຫາໃນການກະຈາຍອາຫານ ທີ່ຍັງບໍ່ສາມາດກະຈາຍອາຫານໄປສູ່ສັງຄົມໄດ້ຢ່າງມີປະສິດທິພາບ.
- b) ເຄື່ອງນຸ່ງຮົມ: ເທັກໂນໂລຢີສະໄໝໃໝ່ ສາມາດຜະລິດໄດ້ທຸກຮູບແບບວ່ອງໄວຂຶ້ນ ແລະ ລາຄາກໍ່ບໍ່ແພງ ນັບທັງວັດຖຸດິບຈາກທຳມະຊາດ ຫຼື ການສັງເຄາະຂຶ້ນ.
- c) ທີ່ຢູ່ອາໄສ: ມີວັດສະດຸການກໍ່ສ້າງທີ່ແຂງແກ່ນ ກໍ່ເປັນຮູບໄດ້ງ່າຍ ສາມາດປ້ອງກັນໄພຈາກທຳມະຊາດໄດ້ເປັນຢ່າງດີ.
- d) ຢາປິ່ນປົວພະຍາດ: ຄວາມຮູ້ທາງວິທະຍາສາດການແພດ ລວມທັງການວິເຄາະ ເຄື່ອງມືທາງການແພດ ທີ່ມີປະສິດທິພາບ ການປ້ອງກັນໂລກ ການຜະລິດຢາແບບໃໝ່ ເຮັດໃຫ້ມະນຸດມີໂອກາດລອດຕາຍຫຼາຍຂຶ້ນ ສຸຂະພາບດີຂຶ້ນ ແລະ ອາຍຸຍິນຍາວຫຼາຍຂຶ້ນ.

ວິຊາ: ມະນຸດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ

2) ຕອບສະໜອງຕໍ່ຄວາມໝັ້ນຄົງ, ປອດໄພ

ມີການຜະລິດເຄື່ອງມື ເຄື່ອງໃຊ້, ອາຄານ ແລະ ອຸປະກອນເພື່ອຄວາມໝັ້ນຄົງປອດໄພຫຼາຍຂຶ້ນເຊັ່ນ: ບ້ານເຮືອນທີ່ແຂງແກ່ນ, ອາວຸດສະໜິດຕ່າງໆ ລະບົບເບດ ABS ລະບົບຕັດໄຟອັດຕະໂນມັດເປັນຕົ້ນ.

3) ຕອບສະໜອງຄວາມສະດວກສະບາຍ

ຄວາມສະດວກສະບາຍ ເປັນສິ່ງທີ່ມະນຸດສະແຫວງຫາ ຜົນຜະລິດທາງດ້ານອຸດສາຫະກຳ ຈຳນວນຫຼາຍສາມາດຕອບສະໜອງໄດ້ດີພໍສົມຄວນເຊັ່ນ: ເຄື່ອງໃຊ້ໄຟຟ້າທຸກຊະນິດ, ພາຫະນະທຸກຊະນິດທີ່ເປັນພາສະຕິກ, ກະປ໋ອງຕ່າງໆ ແລະ ອຸປະກອນການຮຽນການສອນທີ່ມີຄວາມທັນສະໄໝ

4) ຕອບສະໜອງຄວາມສະໝຸກສະໜານ ແລະ ຄວາມບັນເທີງ

ສິນຄ້າອຸດສາຫະກຳ ສາມາດນຳສະເໜີຄວາມບັນເທີງ ໄດ້ຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ລວມທັງຮູບແບບອັນນະລອກ ແລະ ດີຈິຕອນ ທີ່ໃຊ້ໄດ້ທັງໃນສາທາລະນະ ແລະ ຄົວເຮືອນ.

5) ຕອບສະໜອງຕໍ່ຄວາມຕ້ອງການໃນການຕິດຕໍ່

ສິນຄ້າອຸດສາຫະກຳ ສາມາດຊ່ວຍໃຫ້ມະນຸດຕິດຕໍ່ກັນໄດ້ສະດວກ, ວ່ອງໄວ ໂດຍຍານພາຫະນະຊະນິດຕ່າງໆ ຈົນເຖິງລະບົບໂທລະສັບຊະນິດຕ່າງໆ, ຄອມພິວເຕີ, ໄອໂຟນ

ດັ່ງນັ້ນເພື່ອໃຫ້ໄດ້ມາເຖິງປັດໃຈຕ່າງໆ ເພື່ອຕອບສະໜອງຄວາມຕ້ອງການຂອງຄົນໃນຍຸກສະໄໝນີ້ ເຮັດໃຫ້ຊີວິດການເປັນຢູ່ຂອງມະນຸດ ໄດ້ຜັນຕົວເອງເຂົ້າໄປຢູ່ໃນຂະບວນການອຸດສາຫະກຳ ແລະ ກະສິກຳສະໄໝໃໝ່ ຊຶ່ງມີຂັ້ນຕອນສຳຄັນຄື:

- ຂະບວນການຫາ ແລະ ກະກຽມວັດຖຸດິບເພື່ອການຜະລິດ;
- ຂະບວນການຜະລິດ;
- ຂະບວນການກະຈາຍແຈກຍາຍ
- ຂະບວນການບໍລິໂພກ.

ຂະບວນການເຫຼົ່ານີ້ທີ່ເຂົ້າມາເປັນສ່ວນສຳຄັນ ຂອງວິຖີຊີວິດຂອງຄົນຍຸກປັດຈຸບັນກາຍມາເປັນລະບົບເສດຖະກິດທີ່ຄວບຄຸມໄປທົ່ວໂລກ ວິຖີຊີວິດຂອງຄົນຍຸກໃໝ່ຈຶ່ງມີຄວາມສະລັບຊັບຊ້ອນ ແລະ ຜູກມັດຕົວເອງຢູ່ພາຍໃຕ້ຂະບວນການໃດໜຶ່ງຂອງລະບົບເສດຖະກິດ 4 ຂັ້ນຕອນນັ້ນເອງ

ອີກປະການໜຶ່ງທີ່ສຳຄັນຂອງວິຖີຊີວິດຂອງມະນຸດປັດຈຸບັນທີ່ຢູ່ພາຍໃຕ້ລະບົບເສດຖະກິດຍຸກອຸດສາຫະກຳພະລັງງານເປັນສິ່ງທີ່ສຳຄັນຢ່າງຍິ່ງ ການຂາດແຄນພະລັງງານເປັນສິ່ງທີ່ເຮັດໃຫ້ມະນຸດຍຸກໃໝ່ບໍ່ສາມາດເຮັດໄດ້ ຈະເກີດການຂາດແຄນອາຫານຢ່າງຮຸນແຮງທັນທີ ຜູ້ຄົນໃນເຂດຕົວເມືອງບໍ່ສາມາດເດີນທາງກັບບ້ານໄດ້ ບ້ານທີ່ເປັນອາຄານສູງຫຼາຍສິບຂັ້ນຈະບໍ່ມີຄົນຢູ່ ຫຼື ອາດເວົ້າໄດ້ອີກຢ່າງໜຶ່ງວ່າຖ້າຫາກຂາດພະລັງງານ ຂະບວນການທັງ 4 ນັ້ນຈະຍຸດທັນທີ ບໍ່ສາມາດດຳເນີນການຕໍ່ໄປໄດ້ ຜູ້ຄົນທັງຫຼາຍຈະບໍ່ສາມາດມີຊີວິດເປັນສຸກໄດ້ອີກຕໍ່ໄປນັ້ນເອງ.

ໃນຄວາມສຳພັນລະຫວ່າງ ມະນຸດກັນສິ່ງແວດລ້ອມຍຸກປັດຈຸບັນ ຊຶ່ງມະນຸດພະຍາຍາມຄວບຄຸມສິ່ງແວດລ້ອມຕ້ອງການຄວາມສະດວກສະບາຍ ຢູ່ບົນພື້ນຖານຂະບວນການທາງອຸດສາຫະກຳ ເປັນກະແສຫຼັກ ເຮັດໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມເປັນວົງກວ້າງ ໂດຍສະເພາະສິ່ງເສດເຫຼືອ (Waste) ທີ່ເກີດຂຶ້ນຈຳນວນມະຫາສານ ໄດ້ຖິ້ມລົງສູ່ສິ່ງແວດລ້ອມທັງໃນຮູບແບບຂອງແຂງ, ຂອງແຫຼວ ແລະ ກ້າດ ສິ່ງເສດເຫຼືອທີ່ໄດ້ຖິ້ມລົງສູ່ສິ່ງແວດລ້ອມມີ 2 ລັກສະນະຄື: ສິ່ງເສດເຫຼືອຈາກການສັງເຄາະທາງເຄມີ ເປັນວັດສະດຸໃໝ່ທີ່ບໍ່ເຄີຍມີມາກ່ອນຕາມທຳມະຊາດ ເມື່ອຖິ້ມລົງສູ່ສິ່ງແວດລ້ອມແລ້ວ ທຳມະຊາດບໍ່ສາມາດກຳຈັດໄດ້ເຊັ່ນ: ພາດສະຕິກ, ຍູຣິເທນ ນ້ຳມັນເຄື່ອງ ພຽງແຕ່ຖິ້ມລົງເລັກ

ວິຊາ: ມະນຸດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ

ນ້ອຍທຳມະຊາດກໍ່ບໍ່ສາມາດກຳຈັດໄດ້ ແລະ ສິ່ງເສດເຫຼືອອີກລັກສະນະໜຶ່ງເປັນສິ່ງເສດເຫຼືອ ເລີ່ມຕົ້ນມາຈາກທຳມະຊາດເຊັ່ນ: ເສດແປ້ງ ຫຼື ນ້ຳຕານຈາກໂຮງງານເຮັດອາຫານ ເມື່ອຖິ້ມລົງປະລິມານບໍ່ຫຼາຍ ສິ່ງແວດລ້ອມສາມາດກຳຈັດໃຫ້ໝົດໄປໄດ້ ແຕ່ປະລິມານຫຼາຍກໍ່ບໍ່ສາມາດກຳຈັດໄດ້ເຊັ່ນກັນ ດັ່ງນັ້ນສິ່ງທີ່ມະນຸດຖິ້ມລົງໄປນັ້ນເຮັດໃຫ້ສິ່ງແວດລ້ອມປ່ຽນແປງຖ້າປະລິມານຄຸນສົມບັດຈາກເດີມແນ່ນອນ ຊຶ່ງຈະສົ່ງຜົນກະທົບກັບມາຫາມະນຸດໃນທີ່ສຸດໄດ້ ດັ່ງນັ້ນວິຖີການດຳລົງຊີວິດຂອງຄົນໃນຍຸກປັດຈຸບັນ ຈຶ່ງເປັນສິ່ງທີ່ໜ້າເປັນຫວັງຕໍ່ຄວາມສົມດູນທາງ ທຳມະຊາດຂອງສິ່ງແວດລ້ອມໃນອະນາຄົດ.